

Oponentský posudek na diplomovou práci *Religion and Society in the Quran and their Relationship to Pre-islamic Arabia (Náboženství a společnost v Koránu a jejich vztah k předislámské arábii)* diplomantky Barbary Oudové Holcátové (ÚFAR)

Cílem diplomantky je zrekonstruovat okolnosti vzniku islámu pouze na základě Koránu, a sice za použití metody „skupiny a sítě“ Mary Douglas. Práce staví zejména na známé metodologii, aplikované však originálním způsobem na problematiku vzniku islámu. Tato skutečnost je podle mého názoru natolik významná, že by se název metody mohl objevit i v názvu diplomové práce. Relevantní by bylo v úvodu zmínit, zdali tato metoda byla někdy na islám aplikována, pokud ano, tak v jaké souvislosti a k jakým závěrům se došlo.

Nejvíce kritických připomínek mám k práci s prameny a literaturou (**aspekt práce č. 3, 4 body**) a struktúře argumentace (**aspekt č. 1, 4 body**). Uvedené bibliografii není co vytknout. Literatura ke studiu Koránu a vzniku islámu je dnes velmi rozsáhlá a zahrnuje různé aspekty tohoto tématu. Výběr je v tomto ohledu reprezentativní. Jelikož však diplomantka primárně nevychází z analýzy arabského originálu, postrádám v seznamu překlady Koránu do cizích jazyků, arabský originál jako takový není třeba uvádět. Jen v angličtině existuje překladů několik a každý z nich je vlastně již určitou interpretací Koránu (někdy i s velkými významovými posuny, navíc se často opírají o hadíth, který je součástí narativů, které diplomantka odmítá).

Další výtka směřuje k tomu, že v práci samotné není uvedena literatura příliš zohledněna. Například část, která pojednává o orientalistických pohledech na vznik islámu (tzv. revizionisté), je podle mého názoru poměrně málo propracovaná a selektivní (s důrazem na Lulinga, který představuje menšinový, nepříliš uznávaný názor). Přelomová práce J. Wansbrougha je v textu snad jen jednou zmíněna.

Jinak diplomantka správně rozlišuje mezi islámským narativem a skeptickými (revizionistickými) přístupy. První přístup je vlastně islámské stylizované vyličení událostí. Druhý přístup znamená, že narativ nemusí odrážet to „jak to skutečně bylo“. Skeptický přístup se snaží o vlastní analýzu Koránského textu spojenou často s některým z dalších přístupů, protože samotná interpretace Koránu Koránem nám srozumitelný příběh nevytvoří (Wansbrough stavěl na výkladu pozdější exegetické literatury, M. Cook a Crone např. se snažili o využití neislámských písemných pramenů a dekonstrukci islámských narativů, Donner jakožto historik vychází hojně z epigrafiky, stejně tak Yehuda Nevo atd.).

I tradiční narativ by si zasloužil více místa. Diplomantka se zde opírá zejména o skeptiky, možná by stálo za úvahu, zdali by nebylo vhodnější citovat buď vlastní islámskou literaturu či ty vědce, kteří nekriticky takovýto pohled přejímali. Více bych také akcentoval literaturu, která se snažila dokreslit koránský příběh – např. hadíthy, Prorokův životopis, exegeze typu „okolnosti zjevení“ (*asbáb an-nuzúl*). Tím by si diplomantka spíše uvědomila, že není snadné se oprostít od všech tradičních a zažitých představ. Pozor také na některé nepřesnosti v tradičním narativu --Korán nebyl tradován pouze ústně (str. 11).

Diplomantka například uvádí, že „my goal here is twofold: I want to extract, from Quran, the story of early Islam and try to make it comprehensible and perhaps even relatable narrative without having to resort to the traditional tales...I want to see how much of the story I can glimpse if really I limit to only one source, (str. 3)“

„Islam was not created ex nihilo, so to speak, not even in its earliest form. It came to be in a particular society and culture, that of pre-islamic Arabia. (část 4, analysis, str.18)

Pokud se však oprostíme od všech uvedených narativů, nemůžeme konstatovat, jak diplomantka mylně činí, že islám vznikl v předislámské Arábii. To už je součástí islámského narativu (Korán se například o Mekce nezmiňuje, z textu nevyplývá, kdo je to Muhammad, nevíme ani, jedná-li se o historickou postavu, nehovoří se tu Ka'bě atd.). Právě proto Crone přichází s hypotézou, že islám nevznikl v obchodní společnosti Hidžázu, Hawting s domněnkou, že prostředí vzniku islámu nebylo převážně polyteistické, ale že tzv. přidružovači (*mušrikún*) museli být spíše křesťané, Wansbrough, že islám vznikl v Iráku, David Cook (na základě apokalyptických tradic), že islám vznikl v Sýrii atd. Diplomantka sice tedy na jedné straně chce vycházet pouze z Koránu, na straně druhé jej však vykládá s určitými zažitými narativy. Možná by bylo lepší od samého začátku nechat stranou orientalistické pohledy, s kterými diplomantka stejně v práci nepracuje ani podrobněji nerozebírá, a pokusit se interpretovat islámskou náboženskou historii tak, jak ji líčí sami muslimové (je však třeba mít na paměti, že i sami muslimové, například ší'ité a sunnité, mají své různé narativy vzniku islámu).

2) Formální úroveň (7 bodů)

Jazyková stránka práce je na slušné úrovni a svědčí o pečlivosti. Velmi oceňuji, že jazykem práce je právě angličtina. Možná to ale je někdy na úkor chápání, zejména proto, že diplomantka neužívá vyjadřovacích prostředků akademické angličtiny.

Pozor na přepisy arabštiny. Narozdíl od češtiny je v anglických textech zvykem nevyznačovat asimilaci hlásek, tudíž nepřepisujeme Madinat an-Nabi, nýbrž madinat al-Nabi. Citace koránských veršů i uváděné termíny by měly být jednotné, tj. buď v prepisech, nebo v arabštině.

4) Vlastní přínos (5 bodů)

Na práci je patrná snaha o originální přístup k tématu, byť výsledky nemusí být vždy zcela podle očekávání. Oceňuji originální a kreativní způsob, který není v akademickém prostředí samozřejmostí.

5) Obecný přesah práce (4 body)

Práce si zcela jistě najde své čtenáře mezi příznivci metody Mary Douglas..

Bodů celkem 24, velmi dobře

Práci doporučuji k obhajobě.

Vypracoval Mgr. Pavel Ťupek, Ph.D.
V Praze 5. září 2014